

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Hallitusohjelma tukee sovittelun käytön vahvistamista. Siirto sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriöön on perusteltu, koska rikos- ja riita-asioiden sovittelun hyödyt kohdistuvat erityisesti oikeusministeriön hallinnonalalle. Siirto edistää sovittelupalvelun koordinoimista läheisenä, mutta itsenäisenä palveluna rikos- ja oikeusprosessin rinnalla. Sovittelun kehittyminen Suomessa edellyttää parempia resursseja ja oikeusministeriö näyttäytyy hyvänä hallinnollisena pesänä sovittelulle.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelun liittäminen oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteyteen voi olla perusteltu, mikäli huolehditaan, että sovittelu saa omien erityispiirteidensä mukaisen johdon sekä hallinnon toiminnan tueksi. Mikäli sovittelupalveluiden johtaminen ja hallinnoiminen tapahtuu oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden alla, on riskinä, että sovittelupalvelu ei kehity restoratiivisten arvojen ja konfliktinkäsittelyyn oleellisesti kuuluvan kokonaisvaltaisen tilanteen huomioimisen kannalta. Mikäli sovittelu on tasavertaisena palveluna muiden oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden rinnalla, voi se mahdollistaa paremman yhteistyön huomioiden niiden sovittelun osapuolten tarpeita, jotka kyseisiä palveluita tarvitsee. Täytyy kuitenkin huomioida, että sovittelun osapuolten tarpeita vastaavia palveluita on Helsingissä kattavasti eri viranomaisissa eri toimialoilla kuin järjestökentällä ja yhteistyökäytännöt pitää huomioida myös tulevassa hallintorakenteessa.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

Tämä muutos voi lisätä palveluiden ja toiminnan yhdenmukaisuutta, mikäli muutos ja siirtymä toteutetaan huomioiden sovittelualan erityispiirteet. Useat ovat sosiaali- ja yhteiskuntatieteilijöitä, jotka ovat työn ohessa täydennyskouluttautuneet restoratiivisen oikeuden ja sovittelun erityisosaamiseen. Siirtymässä tulee huomioida huolellisesti siirtyvän henkilöstön hyvinvointi ja osallisuus, jotta he eivät siirtymäaikana lähde siirtymään toisiin tehtäviin, vaan osaaminen säilyisi myös organisaatiouudistuksen jälkeen. Riskinä on myös, että liian vahva oikeudellinen näkökulma viranomaistaustan kautta häivyttää restoratiivisen oikeuden erityispiirteitä ja sitä tulee kaikin toimin välttää.

Pidättekö perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Ideaalia olisi, että lakisääteisenä palveluna sovittelu voisi kehittyä sellaiseksi, mitä yhteiskunta tarvitsee. Nykyinen malli, jossa palveluntuottajat ovat eri toimijoita järjestöistä kaupunkiin tuottaa kuitenkin sen realistisen pohjan toiminnalle, että jokaisella on vahvat erityisosaamisensa vapaaehtoistoiminnan järjestämisestä sekä erilaiset yhteistyösuhteet muihin toimijoihin. Esimerkiksi Helsingissä nuorten sovitteluiden tukena on jo pitkään ollut Aseman Lapset ry:n STEA-rahoitteinen katusovittelutoiminta sekä kiusaamiseen puuttuva K-0-toiminta. Vanhat yhteistyörakenteet olisi hyvä säilyttää tai vaihtoehtoisesti kehittää lakisääteistä palvelua siten, että tällainen osaaminen olisi tarjolla jo lakisääteisessä palvelussa. K-0 toiminta perustuu siihen, että kuntaan palkataan työntekijä, joka saa koulutuksen erityisen kompleksisten kiusaamistapausten selvittämiseen. Tällainen toiminta lakisääteisen palvelun yhteydessä voisi olla hyvä, mikäli heidät koulutetaan siihen. Myös Mannerheimin lastensuojeluliitto on lähtenyt Helsingissä mukaan kehittämään lähisuhdeväkivallan sovittelua. Kehittämistyö tulisi hyödyntää myös uudistuksen toteutuessa.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Sovitteluhenkilöstö siirtyy uudistuksen mukana ja se varmistetaan siirtymähankkeen aikana. Tulevassa organisaatiossa johdolla tulee olla vahva ymmärrys restoratiivisen oikeuden erityispiirteistä sekä näkökulmia sen kehittämiseksi entistä paremmin nykyaikaan ja monimutkaistuvien konfliktien selvittämistä varten. Tulee myös ymmärtää alueelliset erityispiirteet eri kaupungeissa. Yhteistyörakenteet ja käytännöt vaihtelevat aina alueiden palvelutarjonnan mukaan

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Oikeusapu- ja edunvalvontapalveluilla ei käsittääksemme ole vapaaehtoistyön ohjaamisesta kokemusta. Vapaaehtoiset tulee huomioida palvelun siirtämisen ajan huolellisesti, jotta he eivät koe asemaansa uhatuksi muutoksessa. Vapaaehtoistoiminnan turvaamiseksi johdolla tulee olla osaamista sovittelun ja vapaaehtoistoiminnan tuntemuksesta ja parhaimmillaan sovittelutoiminnassa voisi olla oma vapaaehtoistoiminnan valtakunnallinen koordinaattori. Mikäli oikeusapu- ja edunvalvontapalvelut ja oikeusministeriö eivät pysty tukemaan riittävin keinoin toimintaa, tulee harkita, että joillain alueilla palveluntuottajaksi otettaisiin nykyinen palveluntuottaja.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Valtakunnallisesti oikeusministeriön alaisena sovittelupalveluiden sidosryhmäyhteistyö voisi yhtenäistyä ja vahvistua, mikäli siihen resursoidaan riittävästi. Paikallisesti verkostot voivat vaihdella paikkakuntaakohtaisesti ja paras keino säilyttää verkosto, on säilyttää ne henkilöt, jotka verkostoyhteistyötä tekevät.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

-

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Oikeusministeriö resursoidessaan toimintaan nykyistä enemmän voi parantaa toiminnan yhdenmukaisuutta sekä markkinoida vahvemmin toimintaa, tehdä tunnetummaksi, mikäli myös samalla henkilökunnan määrää lisätään.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Tietoisuus puolin ja toisin toistensa palveluista varmasti vahvistuu ja edistää näin myös asiakkaiden palvelemista ja ohjaamista.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

Siirtymäaika kuulostaa pitkältä ja se aika tulisi käyttää järkevästi hyödyksi. Järjestössä kehittämistyötä yhteiskunnan eri osa-alueilla pitkään tehneenä tunnistamme muutoksen

hankaluuden. Ehdotamme, että siirtymää pilotoitaisiin muutamalla alueella niin, että siitä voisi ottaa oppia toisaalla. Siirtymä kannattaisi porrastaa kolmivaiheiseksi. Jos kerralla tekee ison muutoksen, on liian suuri työ lähteä korjaamaan koko palvelua.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Korostamme, että sovittelupalvelun johdon tulee olla erittäin osaavaa ja sovittelutietoista. Lisäksi tulee huomioida sovittelun erityispiirteiden huomioiminen: lasten ja nuorten sovitteluiden erityispiirteet, rikosasioiden erityispiirteet, riita-asioiden erityispiirteet, lähisuhdeväkivaltasovitteluiden erityispiirteet. Lasten ja nuorten sovitteluiden kehittämisessä on vahvaa osaamista Aseman Lapset ry:ssä ja tuota osaamista tulee hyödyntää. Lakisääteisiä sovitteluita voitaisiin toteuttaa entistä nuorisoystävällisemmin, jos palveluita voitaisiin tuottaa joustavammin myös lakisääteisessä palvelussa.

Marttio Hannamari
Aseman Lapset ry